

WHITE CROW PUBLISHERS

ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ

ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਅਨੁਵਾਦਕ: ਹਰਜੋਤ

₹ 299/-

ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ

ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ

ਲੇਖਕ
ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਅਨੁਵਾਦਕ
ਹਰਜੋਤ

ਸੰਪਾਦਕ
ਆਰ.ਐੱਸ. ਬੈਂਸ
ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ

Paniaan Di Gaatha

by

Paul Singh Dhillon

Translation by

Harjot

9876922503

ISBN : 978-81-956910-5-0

Second Edition : April. 2023

Price : 299 /-

White Crow Publishers©

Ranjitgarh Bandra, Sardulgarh,

Mansa - 151506

Cont. 9780909077

info@whitecrowpublishers.com

www.whitecrowpublishers.com

fb.com/whitecrowpublishers

Distributors

Dear Books

9876191407

Behniwal Book Store

9876079566, 8307007508

Laser Type Setting:

Patiala Computers

Opp. Punjabi University, Patiala

M. 98557-08204, 99159-79774

E-mail: patialacomputer04@gmail.com

Printed by : **Aarna press, Patiala**

Contact : **99148-40666**

All rights are reserved for this Punjabi translation. So, legal action will be taken against any person who possesses or forwards it in any way, like Photocopy/Pdf form, without the written permission of the publisher or the author.

ਦਿਲ ਟੁੱਟਦੇ ਹਵਾਵਾਂ ਦੇ
ਬੂੰਦ-ਬੂੰਦ ਤਰਸ ਗਏ
ਅਸੀਂ ਪੁੱਤ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ

-ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਤਰਤੀਬ

	ਪੰਨਾ ਨੰ.
ਮੁੱਖਬੰਦ	-ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਗਰਗ 09
ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ	-ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ 12
ਮੁੱਖਬੰਦ	48
ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ	52
ਮੁੱਢਲੇ ਸ਼ਬਦ	- ਆਰ.ਐੱਸ. ਗਿੱਲ 99
ਭੂਮਿਕਾ	105
1. ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪਿਛੋਕੜ	119
2. ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਢ ਅਤੇ ਪਸਾਰਾ	135
3. ਚੇਅਰਮੈਨ ਕੇਂਦਰੀ ਜਲ ਆਯੋਗ ਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ: ਇੱਕ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਥਿਤੀ	150
4. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਰਚ, 1976 ਦਾ ਹੁਕਮ: ਡੂੰਘਾ ਵਾਰ	168
5. ਦਸੰਬਰ 1981 ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ: ਹੱਕਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਡਾਕਾ	176
ਅੰਤਿਕਾ - ਬੀ	196
ਅੰਤਿਕਾ - ਸੀ	197
ਅੰਤਿਕਾ - ਡੀ	198
ਅੰਤਿਕਾ - ਈ	200
ਅੰਤਿਕਾ - ਐੱਫ	201
ਅੰਤਿਕਾ - ਜੀ	208
ਅੰਤਿਕਾ - ਐੱਚ	211

ਮੁੱਖ ਬੰਦ

ਤੇਜਾ ਰਹੇਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਐਨ ਨੇੜੇ, ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ 42 ਬੱਚੇ ਬਣ ਗਏ ਪਿੰਗਲੇ, 8 ਗਏ ਸਨ ਮਰ, ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਉਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪਾਣੀ, ਜਲ ਪੂਰਤੀ ਤੇ ਸਵੱਛਤਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਨਲਕਿਆਂ ਉਪਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ 'ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ', ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੀ 2010 ਵਿੱਚ ਘਰ-ਘਰ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਨੇ ਦੋਨਾ ਨਾਨਕਾ ਤੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਸੈਦੋ ਕੇ। ਚੱਕ ਸੈਦੋ ਕੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਟੈਂਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਹ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਲੀਟਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ, ਕਰੀਬ 10,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਪਸ਼ੂ ਰੱਖਣੇ ਛੱਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਤੜਫਦੇ ਹੋਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਜਿਹੜਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਮੁਥਾਜ ਹੈ। ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਮੁੱਲ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਣੀ ਹਵਾ ਤੇ ਧੁੱਪ ਹੁਣ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਦਾਤ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰੂ ਵਸਤੂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਪਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਾਣੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰਿਪੋਰੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨੌਜੁਆਨ ਕਿਸਾਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ 51% ਪਾਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਤੇ 20% ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ। ਮੋਘੇ ਉੱਚੇ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੇ, ਪਾਣੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ, ਟੇਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਬਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਾਡੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ।

ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਰਖਾ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਕੜਾ-ਸਾਰ 2021 ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 1980 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਔਸਤ ਵਰਖਾ 739.1 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਸਾਲ 2020 ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ 602.6 ਮਿਲੀ ਮੀਟਰ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ 2018-19 ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ-